

Studia Biblica Slovaca

Ročník 16

2024

Číslo 2

Offprint

Studia Biblica Slovaca je recenzovaný vedecký časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Ročník XVI (2024), číslo 2

Vydáva Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, IČO 0039786510.

Redakčná rada/Editorial board:

František ÁBEL (Bratislava, SK)	Róbert LAPKO (Košice, SK)
Georg BRAULIK, OSB (Wien, AT)	Adam MACKERLE (České Budějovice, CZ)
Jaroslav BROŽ (Praha, CZ)	Libor MAREK (Detroit, US)
Núria CALDUCH-BENAGES (Roma, IT)	Helena PANCZOVÁ (Bratislava, SK)
Jeremy CORLEY (Dublin, IE)	Július PAVELČÍK (České Budějovice, CZ)
Peter DUBOVSKÝ, SJ (Roma, IT)	Jaroslav RINDOŠ, SJ (Bratislava, SK)
Pavol FARKAŠ (Nitra, SK)	Milan SOVA (Bratislava, SK)
Juraj FENÍK (Košice, SK)	Jozef TIŇO (Bratislava, SK)
Leslie HOPPE, OFM (Chicago, US)	Emanuel TOV (Jerusalem, IL)
Peter JUHÁS (Münster, DE)	Miroslav VARŠO (Košice, SK)
Branislav KLUŠKA (Ružomberok, SK)	Ian YOUNG (Sydney, AU)

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Nitra, SK)
Zástupca šéfredaktora: Jozef JANČOVIČ (Bratislava, SK)
Výkonná redaktorka: Martina KORYTIAKOVÁ (Nitra, SK)

Za recenzovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Obálka: Karol Hájiček

Na príprave spolupracovali: Federico Giuntoli, Lionel Goh, OFM a Zuzana Očkajáková.

Príspevky v slovenčine, češtine a angličtine (od zahraničných autorov) alebo knihy na recenziiu prosíme poslať na adresu redakcie: *Studia Biblica Slovaca*, Banská 28, 976 32 Baďin (Slovakia), redakcia@biblica.sk.

Príspevky sa požadujú v elektronickej podobe, podľa možnosti v textovom editore Microsoft Word. Preferované fonty písma pre hebrejštinu a gréčtinu sú SBL Hebrew and SBL Greek. Príspevok typu štúdia, poznámka alebo reflexia musí byť doplnený abstraktom a jeho anglickou verziou, anglickým názvom príspevku, max. piatimi kľúčovými slovami v slovenčine/češtine a angličtine, zoznamom bibliografie a kontaktom na autora príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok a vykonať potrebnú jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov. Spresňujúce podmienky pre prispievateľov sú dostupné na www.biblica.sk.

Časopis je registrovaný a abstrahovaný v Atla Religion Database, EBSCO, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877, *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591 a SCOPUS.

S povolením Arcibiskupského úradu v Bratislave zo dňa 3. júna 2014

Prot. N. 2229/2014

Studia Biblica Slovaca

Printed in Slovakia, 12/2024

Vychádza dvakrát do roka.

Cena: 9 €

ISSN 1338-0141

e-ISSN 2644-4879

EV 3744/09

vyzdvihli premyslenú teologickú koherenciu v dvoch častiach prvej Mojžišovej reči. Recenzent môže iba žasnúť nad množstvom poznania autorov v predmetnej problematike a nad súvislosťami, ktorých výsledkom je odkrytie jedinečnosti jediného pravého Boha a jeho vzťahu s Izraelom. Preto recenzent ako učiaci sa môže a chce vyjadriť poďakovanie za výsledné dielo velikánov Braulika a Lohfinka, ktorým obohatili synchronný výskum Mojžišovej rétoriky. To, že kurzíva v kapitolách 1, 3 a 4 je trochu iná ako kurzíva v kapitolách 2, 5 a 6, je asi nechcená typografická variácia a s obsahovou brilantnosťou Mojžiša, ktorú rovnako brilantne podkryla dvojica výnimočných znalcov Deuteronomia, je absolútne zanedbateľná. Avšak monografia o rétorike prvej Mojžišovej reči v Deuteronomiu zostane absolútne nevyhnutná pre ďalší výskum Dt 1–4.

Blažej Štrba
Univerzita Komenského v Bratislave
Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta
Samova 12
949 01 Nitra
Slovenská republika

NOWAK, M. Wojciech, EC: *Pustynia. Biblijne mijsce spotkania s Bogiem*, Krakow: Wydawnictwo Benedyktynów Tyniec, 2019. 399 s. ISBN 978-83-8205-306-7.

Púšť je v Biblii miestom, kde sa udiali dôležité momenty dejín spásy. V nej sa zjavuje Božie slovo, v nej môže človek stretnúť Boha, v púšti Boh dáva Izraelu svojich desať slov – Dekalóg. V tichu kamaldulskej pustovne dozrievalo táto biblická monografia M. Wojciecha Nowaka, vypracovaná pod vedením prof. T. M. Dąbeka, OSB. Autor, sám žijúci v pustyni – pustovni – v púšti, študuje tému púšte z rôznych pohľadov, vychádzajúc z biblických textov. Predovšetkým študuje tie texty, ktoré hovoria o púšti a o pobyte či prebývaní ľudí v púšti, ktorých Boh povolával, aby splnili určité poslanie, alebo ktorí sa v púšti ukrývali a tam sa mohli stretnúť s Pánom, Bohom Izraela. Púšť v Biblii vidí ako miesto, kde Boh pripravoval ľudí na ich zapojenie do plánu spásy, ktorá sa týkala tak ľudu Izraela, ako aj celého ľudstva.

Podľa autora, hoci je téma púšte v Biblii častá, jej štúdiu a doceneniu jej úlohy v dejinách spásy sa nevenuje dostatočná pozornosť. Východiskovými podnetmi pre jej rozsiahle štúdium boli základné práce významných poľských

biblištv: S. Hałas, SCJ: *Pustynia miejscem próby i spotkania s Bogiem. Wybrane zagadnienia biblijnej teologii pustyni* (Krakow, 1999); T. M. Dąbek, OSB: *Motyw pustyni w biblijnych dziełach ludu Bożego* (Z Tradycji Mniszej 61; Krakow, 2015); J.W. Koralewski: *Mądrość pustyni. Życie pustelnicze od monastycyzmu przedchrześcijańskiego do VI wieku* (Poznań, 2010). Ako hovorí sám autor, hlavným zámerom práce je štúdium témy púšte, jej podstatných znakov a hľadanie podnetov na pustovnícky život (s. 25). Preto sa vo svojej práci zameriava najprv na postavy mužov, ktorých život je spojený s púšťou, potom prechádza cez posolstvo múdroslovných kníh, aby prešiel k prorockým výrokom týkajúcich sa študovanej problematiky.

Samotné slovo púšť nám pripomína, že ide o územia ťažko prístupné na bežný život s ťažkými podmienkami na prežitie, ktoré vyžadujú sebazápor, často železnú vôľu. Mnohorakosť a rôznosť biblických textov hovoriacich o púšti sú príčinou rôznorodosti vedeckých prístupov a pohľadov. Ide tu napr. o rôzny spôsob videnia úlohy púšte v Božích plánoch spásy, o zložitost' symboliky, ktorá z toho vychádza, o rozličnosť osudov ľudí, ktorí v púšti kratší či dlhší čas pobývali. Autor v tomto diele ako hlavné kritérium prístupu k téme púšte berie pustovnícky pohľad a z toho vyplývajúce otázky: kontakt s Bohom v samote, asketické výzvy života v púšti, nadprirodzené ovocie prebývania v tom prostredí, najmä z hľadiska plodného svedectva viery, a to všetko z hľadiska štúdia prehĺbenia osobného vzťahu s Bohom v samote. Texty na analýzu autor vybral z celej Biblie, pričom niektoré analyzuje podrobne, na iné odkazuje v duchu *scrutatio* v rámci *Lectio divina*, typického pre mníšsky životný štýl. Analýza textov je nasmerovaná na chápanie podmienok života v púšti a samote a na to, ako môžu vplyvať na život modlitby. Ako uvádza sám autor, používa historicko-kritickú a filologickú biblickú metódu (s. 36). Zasadou autora je pohybovať sa okolo asketických aspektov života a z toho vyplývajúceho vierohodného svedectva života (s. 32). Dielo má päť častí, ktoré sú delené na kapitoly a podkapitoly.

Prvá časť (s. 39 – 98) s názvom *Púšť z náboženského pohľadu – rozsah použitia témy púšte v Biblii* čitateľovi poskytne základný pohľad na výskyt témy púšte v celej Biblii. Vychádza zo základných zemepisných informácií a z toho v Biblii vyplývajúcich teologických významov, ktoré sú dôležité na porozumenie Božieho zjavenia sa. Prvá časť je zakončená zdôraznením výchovného významu púšte v oboch zákonoch. Okrem načrtnutia bohatstva témy púšte v Biblii má táto úvodná časť pomôcť čitateľovi ľahšie chápať rozbor samostatných otázok a textov v nasledujúcich častiach. Má tiež pomôcť pochopiť, prečo sa spomínanie na blahoslavený čas pobytu Izraela v púšti, ktorý

bol sprevádzaný mocnou rukou Boha, často stávalo podnetom v duchovnej a náboženskej obrode vyvoleného národa. V tejto časti nájdeme vybrané prvky kresťanskej duchovnosti púšte.

V druhej, najrozsiahlejšej časti *Porozumenie svedectva púšte v Starom zákone* (s. 99 – 194) autor už hlbšie vniká do konkrétnych udalostí dejín spásy a súčasne sa usiluje vysvetliť metaforické obrazy púšte v Starom zákone. Čitateľ si všimne, že autor sa zameriava na príklady dôležité z pohľadu pustovníckeho života. S týmto hermeneutickým kľúčom sa pozerá na osudy patriarchov, povolanie Mojžiša, strasti putovania Izraela v púšti, misiú Eliáša atď. Na podklade opísaných faktov autor hľadá ich duchovný význam. Samostatne sa venuje otázkam zničenia Sodomy a Gomory v protiklade s témou premeny pustého a neúrodného miesta na produktívnu krajinu a záhradu.

V tretej časti *Svedectvo o téme púšte v žalmoch* (s. 195 – 258) sa autor venuje analýze Knihy žalmov podľa jej piatich častí. Autor vychádza nielen zo samostatného postavenia a významu Knihy žalmov v Písme, ale aj z jej mimoriadneho postavenia v živote modliaceho sa Božieho ľudu Izraela i v liturgii Cirkvi, a to najmä v živote mníchov, pre ktorých je Žaltár „každodenným chlebom“. Dôležitým podnetom pre autora je výskyt témy púšte v jednotlivých žalmoch, a to najmä z pohľadu duchovného významu, tak pre život jednotlivca, ako aj spoločenstva.

Zostávajúce dve časti sú venované pohľadu na púšť v Novom zákone a jej duchovnému významu. Štvrtá časť *Púšť v Novom zákone* (s. 259 – 312) sa pokúša nielen o prehľad témy púšte v Novom zákone, ale aj o spojitost a nadväznosť používania témy púšte v oboch častiach Biblie.

Piata časť *Naplnenie Písma – púšť v živote Jána Krstiteľa a Ježiša* (s. 313 – 364) sa sústreďuje na proroctvá Starého zákona, ktoré sa naplnili v živote Mesiáša a jeho predchodcu. Priblížený je najprv spôsob účinkovania Jána Krstiteľa, proroka z púšte, a následne účinkovania Ježiša a jeho učeníkov. Zdôrazňuje, ako sa téma púšte u Ježiša mení na tému pustého – osamelého miesta. Autor pozerá na túto tému so zorného pohľadu vzorov, ktoré sú dané kresťanovi na nasledovanie a ktoré mu môžu pomôcť byť pripravený darovať svoj život v službe Ježišovi Kristovi a blížnym.

Publikácia môže čitateľovi pripomenúť, a aj pomôcť nasledovať hlavný cieľ života každého človeka: usilovať sa o jednotu s Bohom a neustále vzdávanie mu chvály celým svojím životom, cez nasledovanie Zmŕtvychvstalého. Nedá sa to bez prebývania v tichu púšte – pustého, osamelého miesta v srdci človeka, kde Boží Duch hovorí a kde je **ticho vlastným jazykom, ktorý používa Boh**, aby

hovoril s človekom. Dielo môže pomôcť v hľadaní ticha a samoty vstupovať do hĺbky prebývania s Bohom. Pohľad na biblické postavy vychovávané k duchovnosti púšte, ukazuje, že napriek meniacim sa dobám, nestráca charizma kontemplatívneho spôsobu života nič na aktuálnosti ani v súčasnosti. Pobyt v púšti – na pustom mieste v samote a mlčaní – pomáha v radostnom bezpodmienečnom odovzdaní života Pánovi a pri zjednotení sa s ním. Takto založený základný vertikálny vzťah jednotlivca môže dať základ efektívnej jednoty na horizontálnej úrovni medzi ľuďmi. Dosiahnutie vnútorného ticha sa stáva kľúčovým momentom a prostriedkom, ktorý umožňuje človeku putovať po ceste k jedinému a skutočnému cieľu, ktorým je Boh – dobro samo.

Autor Wojciech M. Nowak, EC, predtým než sa stal kamaldulským pustovníkom, kňazom a študujúcim Sväté písmo, bol uznávaným chirurgom. Toto jeho povolanie a talent sa prejavujú aj v tomto diele v podrobnej harmonickej analýze a syntéze témy púšte ako miesta stretania sa s Bohom. Jeho dielo odporúčam všetkým, ktorí chcú tému púšte v Biblii poznať a pozrieť sa na ňu aj z pohľadu mníšskeho stretania sa s Bohom v samote a tichu. Zároveň s radosťou môžem konštatovať, že sa pripravuje slovenský preklad toho vydareného diela.

*Anton J. Solčiansky
Farnosť Skalka nad Váhom
Skalka I/41
913 31 Skalka nad Váhom
Slovenská republika*

ŠTRBA, Blažej: *Jozue v Knihe Exodus. Exegetický výskum literárnej postavy* (StBiSISup 7), Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2023. 194 s. ISBN 978-80-223-5683-1.

Monografia je knižnou podobou habilitačnej práce predloženej na Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Nepreskúmaná téma literárnej postavy Jozueho v Knihe Exodus už od počiatku dáva exegetickému výskumu novátorský charakter. Nie je náhodou, že toto biele miesto vo výskume objavil autor monografie. Literárnej postave Jozueho sa venuje celé desaťročia, o čom svedčia významné, naprieč vedeckou obcou akceptované publikácie. Ich spoločnou črtou je zdôrazňovanie dôležitosti postavy

Obsah

Štúdie

Emanuel Tov

Božie mená. Rôzne prístupy a postupy písania v Kumránskych zvitkoch 133-158

Joël André MINSI ENDOMO

Gn 9,18-29 a opitosť rodičovskej alebo božskej postavy predznačujúca budúcnosť ich potomstva 159-194

Jan Joosten

„Kráľ Sehon, ktorý sídlil v Hesebone.“ Textový problém v Nm 21,34 a v paralelách 195-200

Tomasz Koszarek

Štruktúra a poetické prvky Joatamovej reči (Sdc 9,7g-20) 201-229

Lionel Goh Yeh Cheng

Ἄγνωτα v Múd 14,22 230-247

Pavol Farkaš

Apoštol Pavol pred členmi veľrady v Sk 23,1-5. Interpretácia biblického textu: Rétoricko-intonačný aspekt 248-255

Helena Panczová

Životodarný „vietor nad vodou“. Sémantika slovies ζωογονέω a ζωοποιέω od gréckych mýticko-filozofických predstáv po „Ducha Svätého, Oživovateľa“ a patristická diskusia o Gn 1,2c 256-274

Abstrakty a recenzie 275-285

Správy a oznamy 286-292

Contents

Treaties

Emanuel Tov

Divine Names: Different Approaches and Writing Procedures
in the Qumran Scrolls 133-158

Joël André MINSI ENDOMO

Gen 9:18-29 and the Drunkenness of a Main Parental or Divine Figure
Entailing the Future of Their Filial Entities 159-194

Jan JOOSTEN

“King Sihon, Who Dwells in Heshbon”: A Textual Problem
in Num 21:34 and Parallels 195-200

Tomasz KOSZAREK

The Structure and Poetic Elements of Jotham’s
Speech (Judg 9:7g-20) 201-229

Lionel GOH YEH CHENG

Ἄγνοια in Wis 14:22 230-247

Pavol FARKAŠ

The Apostle Paul before the Members of the Council in Acts
23:1-5: Interpretation of the Biblical Text – Rhetorical
Intonational Aspect 248-255

Helena PANCZOVÁ

The Life-Giving “Wind over Water”: The Semantics of the Verbs ζωογονέω
and ζωοποιέω from Greek Mythico-Philosophical Ideas to the “Holy Spirit,
Giver of Life” and the Patristic Debate on Gen 1:2c 256-274

Abstracts and Reviews 275-285

Communications and References 286-292